

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY – 4101-08-03/2013

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy
ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz
T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60
lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 – Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	Joanna Nierebińska-Mazurek, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr 84124 z 4 marca 2013 r. [Dowód: akta kontroli str. nr 3-4]
Jednostka kontrolowana	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Al. Wolności 4, 86-010 Koronowo (zwany dalej „Zakładem” lub „ZGKiM”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bolesław Grygorewicz, Dyrektor Zakładu od 1 kwietnia 2013 r. W okresie od 1 czerwca 2001 r. do 2 stycznia 2013 r. (tj. w całym okresie objętym kontrolą) Dyrektorem Zakładu był Pan Ryszard Chrzanowski. [Dowód: akta kontroli str. nr 18]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹ działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Przedmiotem kontroli było zagospodarowanie osadów powstających w latach 2011-2012 w oczyszczalni ścieków, zwanej dalej „Oczyszczalnią”, podlegającej organizacyjnie ZGKiM.

Pozytywnie oceniono rolnicze zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych i nieprzekazywanie ich na składowiska odpadów celem dalszego magazynowania. W latach 2011-2012 wszystkie osady komunalne poddane zostały stabilizacji. Badania osadów i gruntów prowadzone były metodami referencyjnymi określonymi w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych² (zwanego dalej „rozporządzeniem koś”), a wyniki badań nie przekraczały norm określonych w załączniku do rozporządzenia koś.

Pozytywnie oceniono również: terminowe przekazywanie do Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego (zwanego dalej „Marszałkiem”) dokumentów wymaganych art. 37 ust. 2 ustawy o odpadach, prowadzenie ewidencji osadów na kartach zgodnych ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów³, zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie wzorów dokumentów”, a „Kart przekazania odpadów” zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 5 do ww. rozporządzenia.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna..

² Dz. U. Nr 137, poz. 924

³ Dz. U. Nr 249, poz. 1673

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono nieprawidłowości, które w sposób ujemny rzutują na ogólną ocenę końcową. Zaliczyć należy do nich m.in.:

- stosowanie osadów na terenach, co do których istnieje ustawowy zakaz ich stosowania wynikający z art. 43 ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach⁴ - znaczna część gruntów, na których w latach 2011-2012 osad stosowano (łącznie 1680,5 Mg) zlokalizowana była na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej komunalnego ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Brdy „Czyżkówko” w Bydgoszczy,
- nieprzekazanie Staroście Bydgoskiemu informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami obejmującej rok 2011,
- brak zadaszenia tymczasowego składowiska osadów znajdującego się na terenie Oczyszczalni.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych

1.1 Decyzje i pozwolenia na wytwarzanie odpadów.

Opis stanu faktycznego

Podstawowym zadaniem Zakładu jest zapewnienie bieżącego i nieprzerwanego zaspokojenia potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie użyteczności publicznej. W ramach ww. zadania ZGKiM prowadzi działalność m.in. w zakresie wywozu odpadów stałych i płynnych oraz oczyszczania ścieków. Oczyszczaniem ścieków zajmuje się Dział Oczyszczalni.

[Dowód: akta kontroli nr 19-24]

W dniu 1 grudnia 2011 r. Zakład złożył Staroście Bydgoskiemu „Informację o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami w ilości do 0,1 Mg rocznie odpadów niebezpiecznych, albo od 5 Mg do 5.000 Mg rocznie odpadów innych niż niebezpieczne”, zwaną dalej „Informacją z 2011 r.”. Powyższa informacja, uzupełniona pismem z 2 grudnia 2011 r. oraz o ustalenia i wyjaśnienia złożone przez Dyrektora ZGKiM w dniu 19 grudnia 2011 r. spełniała wymogi określone w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach w brzmieniu obowiązującym w 2011 r. Zakład podał m.in.: iż przewiduje wytworzenie ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych (kod odpadu 190805) w ilości 1250 Mg/rok. Z opisu dalszego gospodarowania tymi osadami wynikało, że: są one pierwotnie gromadzone na tymczasowym składowisku osadu, a następnie przekazywane do rolniczego wykorzystywania; po badaniach laboratoryjnych nadają się do bezpośredniego zużycia jako nawóz w uprawach polowych, trawnikach lub rekultywacji; wytwarzane osady są czasowo składowane na terenie Oczyszczalni, którego właścicielem jest Gmina Koronowo, a ZGKiM jego zarządcą.

Starosta Bydgoski, pismem z 30 grudnia 2011 r., zawiadomił Zakład, iż przyjął uzupełnioną informację z 2011 r., przy zachowaniu warunków w zakresie: rodzajów oraz ilości odpadów dopuszczonych do wytwarzania na poszczególnych obiektach ZGKiM, miejsc i sposobów magazynowania wytwarzanych odpadów oraz sposobów

⁴ Dz. U. z 2010 r., Nr 185, poz. 1243 ze zm.

dalszego zagospodarowania tych odpadów określonych w załączniku nr 1 (tabeli) do zawiadomienia z 2011 r., tj. odpady te miały być zagospodarowywane zgodnie z wymogami określonymi: w art. 43 ustawy o odpadach oraz w rozporządzeniu koś. Odpady miały być przekazywane rolnikom, a także do wykorzystania na terenach zielonych.

[Dowód: akta kontroli nr 5-17]

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Stosownie do dyspozycji art. 17 ust. 1 pkt 4 i 24 ustawy o odpadach w brzmieniu obowiązującym w okresie objętym kontrolą, Zakład, jako wytwórca osadów, zobowiązany był do przedkładania staroście informacji o wytwarzanych odpadach, w tym wytwarzanych osadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami.

W 2011 r. Oczyszczalnia wytworzyła 1161,5 Mg ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych, a rolnikom przekazała łącznie 1294,5 Mg tych osadów⁵ nie składając wcześniej wymaganej informacji do Starosty Bydgoskiego. Informację taką Zakład złożył dopiero w dniu 1 grudnia 2011 r.

Zgodnie z pkt IV ppkt 1 i 2 Statutu Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Koronowie – ZGKiM kieruje jednoosobowo Dyrektor, który zarządza i reprezentuje ZGKiM na zewnątrz oraz kieruje całokształtem jego działalności. W okresie objętym kontrolą Dyrektorem Zakładu był Pan Ryszard Chrzanowski, który w trakcie przeprowadzania czynności kontrolnych nie był już pracownikiem ZGKiM.

Kierownik Działu Eksploatacji Wodociągów i Kanalizacji ZGKiM, zwany dalej „Kierownikiem” wyjaśnił, że w 2011 r. Oczyszczalnia wytwarzała i gospodarowała odpadami bez informacji do Starosty Bydgoskiego. Podstawą prawną była Decyzja Starosty Bydgoskiego z dnia 30 grudnia 2005 r. dot. pozwolenia wodnoprawnego w oparciu o operat wodnoprawny na eksploatację urządzeń Oczyszczalni.

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

NIK zwraca uwagę na fakt, iż z przedłożonej do kontroli decyzji z 30 grudnia 2005 r. wynika, że Starosta Bydgoski udzielił Gminie Koronowo pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie – do wód powierzchniowych rzeki Brdy – ścieków komunalnych z oczyszczalni gminnej w Koronowie w ilościach: średniej dobowej – 4.600 m³/dobę i maksymalnej dobowej – 6.000 m³/dobę. Pozwolenia udzielono na czas określony, tj. do 31 grudnia 2015 r.

[Dowód: akta kontroli nr 18-24, 186, 275, 410-411, 412]

1.2 Prowadzenie ewidencji osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków.

*Opis stanu
faktycznego*

W roku 2011 Zakład sporządził 10 kart ewidencji komunalnych osadów ściekowych, a w roku 2012 - 6. Zawierały one wszystkie wymagane informacje przewidziane w formularzu stanowiącym załącznik nr 2 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów.

Karty przekazania odpadu sporządzone w latach: 2011 (20 sztuk) i 2012 (5 sztuk) były zgodne ze wzorem stanowiącym załącznik nr 5 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów i zawierały wymagane informacje.

⁵ Z tego: 133 Mg wytworzone zostały w roku 2010.

Zakład nie prowadził kart ewidencji odpadów stanowiących załącznik nr 1 do wymienionego wyżej rozporządzenia, gdyż, jak wyjaśnił Kierownik, obowiązek prowadzenia kart ewidencji odpadów przez wytwórcę, wynikający z art. 36 ust. 2 ustawy o odpadach nie dotyczy wytwórców odpadów komunalnych – osadów ściekowych.

[Dowód: akta kontroli nr 25-133, 413]

1.3 Zbiorcze zestawienie danych o komunalnych osadach ściekowych

Opis stanu faktycznego

ZGKiM przesłał Marszałkowi zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za lata: 2010, 2011 i 2012 oraz zbiorcze zestawienia danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi, a także o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów za rok 2011 i 2012 w terminach odpowiednio: 9 marca 2011 r., 29 lutego 2012 r. i 28 lutego 2013 r.

Marszałek nie zobowiązywał w drodze decyzji ZGKiM do sporządzenia korekty ww. sprawozdań.

[Dowód: akta kontroli nr 134-153]

W okresie objętym kontrolą, tj. w latach 2011-2012, osady ściekowe pochodzące z Oczyszczalni wykorzystywane były rolniczo. Zagospodarowanie osadów następowało na podstawie pisemnych zleceń oraz jednej umowy na wykonanie usługi wywozu i zagospodarowania odwodnionego komunalnego osadu ściekowego zawartej z podmiotem zewnętrznym. Wymieniona umowa określała m.in., że: ZGKiM powierzył do wykonania ww. usługę w ilości około 1000 ton rocznie. Umowę zawarto na czas określony do dnia 31 grudnia 2014 r. i w jej wyniku, w roku 2012 Zakład przekazał 275 Mg osadu.

[Dowód: akta kontroli nr 133, 154-184]

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Z wyjaśnień złożonych przez Kierownika dla potrzeb kontroli Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, zwanej dalej WIOŚ, wynikało, że w zbiorczym zestawieniu danych o odpadach za 2011 rok błędnie wykazano ilość wytworzonych odpadów o kodzie 160507*, tj. zużyte nieorganiczne chemikalia zawierające substancje niebezpieczne (np. przeterminowane odczynniki chemiczne). Podano, że prawidłowa ilość to 0,004 Mg, zamiast 0,032 Mg. Błąd polegał na umieszczeniu w sprawozdaniu ilości odpadu z karty przekazania odpadu, zamiast ilości wytworzonej z karty ewidencji odpadu. Pismo z powyższą informacją zostało przesłane do Marszałka.

[Dowód: akta kontroli nr 139]

Uwagi dotyczące badanej działalności

Zaewidencjonowana masa wytworzonych osadów ściekowych w latach: 2011 i 2012, wykazana na formularzach stanowiących załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych⁶ nie była zgodna z danymi wykazanymi w: zbiorczych zestawieniach danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi oraz o instalacjach i urządzeniach służących do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, zwanymi dalej rocznymi zestawieniami danych za 2011 r. i 2012 r. (sporządzonych na formularzu

⁶ Dz. U. Nr 249, poz. 1674

zgodnym ze wzorem stanowiącym załącznik nr 1 do wymienionego rozporządzenia). W rocznych zestawieniach danych za 2011 r. i 2012 r. wykazano masę wytworzonych osadów odpowiednio [Mg]: 15 (5,75 suchej masa odpadów, zwanej dalej również „s.m.”) i 205 (64,6 s.m.), a na zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych podano, że: w 2011 r. Oczyszczalnia wytworzyła 1161,5 Mg osadów ściekowych (444,9 Mg s.m.), a w roku 2012 – 851 Mg osadów ściekowych (268,1 Mg s.m.).

Kierownik, który sporządził ww. zestawienia wyjaśnił, że w dziale 2 Zbiorczego zestawienia danych o rodzajach i ilościach wytworzonych odpadów zmieniono podawaną masę wytworzonych osadów w ciągu roku na masę osadów składowanych na koniec roku 2011 i 2012 zgodnie z informacją uzyskaną od pracownika Urzędu Marszałkowskiego.

Z informacji uzyskanej od Dyrektora Departamentu Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu wynika, że Marszałek był zobligowany do wydania decyzji o korekcie, w przypadku stwierdzenia niezgodności sprawozdania ze stanem faktycznym. Taka niezgodność, w przypadku sprawozdań składanych przez Zakład nie została stwierdzona. Rozbieżność w wykazie ilości wytworzonych osadów ściekowych pomiędzy załącznikami 1, a załącznikami 2 była wynikiem interpretacji sposobu wypełniania sprawozdania. Do 10 maja 2012 r. nie istniały żadne wyjaśnienia lub interpretacje opisujące prawidłowość sporządzenia sprawozdania (brak instrukcji wypełnienia, objaśnienia do druku nie wyjaśniały wszystkich wątpliwości). W przypadku różnicy w wykazywanych ilościach wytworzonych osadów ściekowych pomiędzy działem 2 w załączniku 1 oraz załącznikiem 2, pracownicy Departamentu Środowiska dokonywali telefonicznych ustaleń i jako prawidłową masę wytworzonych osadów ściekowych przyjmowali ilość wykazaną w załączniku 2.

[Dowód: akta kontroli nr 134-153, 185]

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości⁷ działalność w badanym obszarze.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie Oczyszczalni

2.1 Liczba mieszkańców obsługiwanych przez Oczyszczalnię, ilość oczyszczonych ścieków i kierunki zagospodarowania osadów

Opis stanu faktycznego

Dane w powyższym zakresie, na podstawie ewidencji osadów oraz Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych w roku 2011, przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Lp	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
1	Równoważna liczba mieszkańców (RLM) w aglomeracji stan na 31 grudnia	17152	18782
1.1	RLM wg danych KZGW z realizacji KPOŚK	13950	
2	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego stan na 31 grudnia	12269	14350
3	liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny stan na 31 grudnia	1528	
4	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku, w tys. m ³ /r.	1312,581	1282,326

⁷ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

4.1	– w tym ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi w tys. m ³ /r.	41754	48613
5.	masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia powstająca w Oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	1161,5	851
5.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	603,5	496
5.2.	- do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz w Mg:	691	165
5.9*	- do magazynowania czasowo na terenie Oczyszczalni w Mg: osad w produktach:	148	15
6	masa osadów przeliczona na suchą masę powstająca w Oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące:	397,17	301,92
6.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	199,68	163,93
6.2	- do uprawy roślin nie przeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz w Mg:	241,42	76,89
6.9**	- do magazynowania czasowo na terenie Oczyszczalni w Mg: w produktach osadu:	47,06	6,99
7.1.	Wskaźnik masy osadów (mechanicznie odwodnionych) do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [5 : 4] w kg/m ³ :	0,88	0,66
7.2.	Wskaźnik masy osadów przeliczonych na suchą masę do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [6 : 4] w kg/m ³ :	0,30	0,24
7.3.	Średnie uwodnienie osadów po mechanicznym odwodnieniu w %:	63,35	64,72
8.	Masa magazynowanych osadów na terenie Oczyszczalni na dzień 31 grudnia w Mg:	15	205

* podano masę osadów magazynowanych czasowo na terenie Oczyszczalni na dzień 31 grudnia 2010 r. i 31 grudnia 2011 r.

** podano suchą masę osadów magazynowanych czasowo na terenie Oczyszczalni na dzień 31 grudnia 2010 r. i 31 grudnia 2011 r.

[dowód: akta kontroli str. 25-90, 186]

2.2 Legalizacja urządzeń wagowych do kontroli wytwarzanych osadów ściekowych.

Opis stanu faktycznego

Rozliczanie osadów po prasie odbywało się na zasadzie ilości napelnianych i wywożonych przyczep ciągnikowych pomnożonych przez wagę netto osadu na przyczepie - dokonaną jednorazowo w 2010 r. na wadze bazy GSSCh w Koronowie posiadającej legalizację.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy Prawo o miarach, której celem jest zapewnienie jednolitości miar i wymaganej dokładności pomiarów wielkości fizycznych w Rzeczypospolitej Polskiej, przyrządy pomiarowe (wagi do pomiaru masy osadów), które mogą być stosowane w ochronie zdrowia, życia i środowiska podlegają prawnej kontroli metrologicznej. Przyrządem pomiarowym jest urządzenie, układ pomiarowy lub jego elementy, przeznaczone do wykonania pomiarów samodzielnie lub w połączeniu z jednym lub wieloma urządzeniami dodatkowymi; wzorce miary i materiały odniesienia traktowane są jako przyrządy pomiarowe - art. 4 pkt 5 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. Prawo o miarach⁸.

Kierownik wyjaśnił, iż Zakład nie posiada wagi, dlatego brak jest możliwości ważenia każdej przyczepy z osadem. Mając na uwadze ilość produkowanego przez Oczyszczalnię osadu nie jest ekonomicznie uzasadnione posiadanie przez ZGKiM wagi. Wobec tego dokonano reprezentatywnego zważenia osadu rozmieszczonego

⁸ Dz. U. z 2004 r., Nr 243, poz. 2441 ze zm.

na środku transportowym i oznaczono objętość, a także masę. Przy kolejnych transportach stosowano tę samą objętość, która odpowiadała masie próbki reprezentatywnej. Taki sposób oznaczania masy osadu wynikał z konieczności stosowania zasad określonych przepisami ustawy o finansach publicznych, tj. oszczędność, celowość, racjonalność. Ponadto biorąc pod uwagę normy stosowania osadu, ewentualne różnice masy nie mogły mieć wpływu na jakość gleby i roślin. Rozliczenie osadu odbywało się mnożąc ilość przyczep przez jednorazowo zważoną na wadze znajdującej się na bazie GSSCh w Koronowie. Dla potwierdzenia wagi osadu dokonano ważenia osadu netto na tej samej przyczepie na wadze GS w dniu 19 marca 2013 r.

[dowód: akta kontroli str. 275-277]

2.3 Stabilizacja osadów ściekowych

*Opis stanu
faktycznego*

Wszystkie osady wytworzone w Oczyszczalni zostały poddane stabilizacji. Poddano je odwadnianiu na prasie i higienizacji wapnem.

[dowód: akta kontroli str. 25-90, 186]

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Postępowanie z osadami było niezgodne z zasadami określonymi w Instrukcji ogólnej obsługi i eksploatacji oczyszczalni ścieków w Koronowie, zwanej dalej „Instrukcją”, bowiem w procesie odwadniania osadu stosowano urządzenie typu „krata schodkowa”, które nie było wskazane w wymienionej Instrukcji.

[dowód: akta kontroli str. 284-304]

2. Odwodnione osady gromadzono na składowisku osadowym, które nie posiadało zadaszenia. Doprowadzano zatem do wtórnego zawilgocenia, nawodnienia komunalnych osadów ściekowych poddanych uprzednio procesowi osuszania, wskutek działania czynników atmosferycznych (opady deszczu i śniegu). Stanowi to naruszenie art. 96 ust. 5 ustawy o odpadach, zakazującego nawadniania komunalnych osadów ściekowych poddanych uprzednio procesowi osuszania. Przepis w powyższym brzmieniu został wprowadzony 23 stycznia 2013 r. Przed tym dniem powyższe zapisy zostały ujęte w art. 43 ust. 2a ustawy o odpadach.

Zastępca Kierownika wyjaśnił, że:

- Instrukcja opracowana podczas rozruchu w listopadzie 1998 r. nie zawiera informacji o automatycznej kratce schodkowej typu OZ, gdyż została ona zamontowana na jednym ze stanowisk krat w 2007 r. Zmiana kraty łukowej na kratę schodkową nastąpiła z powodu lepszego wpływania zanieczyszczeń oraz braku potrzeby ciągłej obsługi w przypadku automatycznej kraty schodkowej,

- na składowisku osadu nie następuje ponowne nawadnianie składowanego osadu, gdyż wody opadowe i ociekowe są na bieżąco odprowadzane systemem drenażu do przepompowni wód nadosadowych i ociekowych, skąd ponownie są poddawane procesowi oczyszczania. Składowisko osadu jest zgodne z projektem, którego technologia była uzgodniona z Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska.

[dowód: akta kontroli str. 275 -285, 304, 547]

2.4 Zakres i częstotliwość badań laboratoryjnych osadów

*Opis stanu
faktycznego*

W Zakładzie nie stwierdzono przypadków, aby osad wytworzony w wyniku oczyszczania ścieków nie nadawał się do zastosowania w rolnictwie.

[dowód: akta kontroli str. 194-216]

W okresie objętym kontrolą badania laboratoryjne osadów magazynowanych na terenie Oczyszczalni odbywały się w następujących terminach:

- w 2011 r. - 20 stycznia, 22 kwietnia, 10 sierpnia i 19 grudnia,
- w 2012 r. – 19 marca, 24 lipca i 22 listopada.

Badania osadów wytworzonych w Oczyszczalni wykonywało laboratorium, które zarówno na pobór prób do badań jak i na badanie osadów posiadało akredytację Polskiego Centrum Akredytacji z dnia 9 listopada 2010 r. m.in. na parametry, które zostały objęte zakresem badań, tj.: odczyn (ph), masa sucha, substancja organiczna, fosfor ogólny, wapń, magnez, zawartość azotu amonowego i ogólnego, kadm, miedź, nikiel, ołów, cynk, rtęć, chrom, obecność bakterii chorobotwórczych z rodzaju salmonella, liczbę żywych jaj pasożytów jelitowych *Ascaris* sp., liczbę żywych jaj pasożytów jelitowych *Trichuris* sp. oraz liczbę żywych jaj pasożytów jelitowych *Toxocara* sp. Poboru prób dokonywał przedstawiciel laboratorium. Certyfikat posiada ważność do 8 listopada 2014 r.

Wytworzony przez Oczyszczalnię osad był poddawany badaniom laboratoryjnym przed każdym jego wywiezieniem. Osad przebadany nie był mieszany z osadem nowo wytworzonym.

We wszystkich raportach z badań laboratoryjnych osadów podawano metody referencyjne badań oraz sposób poboru próby do badań. W żadnym przypadku nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości bakterii i pasożytów jelitowych ani zawartości metali ciężkich.

[dowód: akta kontroli str. 187-274]

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W jednym przypadku w roku 2011 i w jednym w roku 2012 badania osadów ściekowych przeprowadzono z naruszeniem § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia koś, który stanowi, że badania metodami referencyjnymi komunalnych osadów ściekowych przeprowadza się z częstotliwością zależną od obciążenia oczyszczalni ścieków wyrażonego liczbą równoważnych mieszkańców (LRM), w przypadku Oczyszczalni, nie rzadziej niż raz na cztery miesiące (LRM powyżej 10 000 do 100 000).

Badania przeprowadzone 19 grudnia 2011 r. wykonano z 9-ciodniowym opóźnieniem (data poprzednich badań – 10 sierpnia 2011 r.), a badania z 24 lipca 2012 r. z opóźnieniem 5-ciodniowym (data poprzednich badań – 19 marca 2012 r.). Zlecenia badań osadu ściekowego po higienizacji ze składowiska wraz z poborem próby zostały złożone odpowiednio: 7 grudnia 2011 r. i 11 lipca 2012 r. Poboru osadów dokonano: 13 grudnia 2011 r. i 17 lipca 2012 r.

Kierownik wyjaśnił, iż kilkudniowe przekroczenia terminów badań osadu wynikły z powodu różnicy w czasie od złożenia zlecenia do dnia poboru i dnia opracowania wyników tych badań.

[dowód: akta kontroli str. 185, 187-193, 202-213]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w badanym obszarze.

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych

3.1. Miejsce odzysku lub unieszkodliwiania osadów

*Opis stanu
faktycznego*

W 2011 r. Oczyszczalnia wytworzyła łącznie 1161,5 Mg osadów ściekowych, a w roku 2012 – 851 Mg. Wszystkie osady były unieszkodliwiane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, co było zgodne z art. 9 ust. 3 ustawy o odpadach w brzmieniu obowiązującym w okresie objętym kontrolą.

[dowód: akta kontroli str. 25- 90, 109-133]

3.2 Badania gruntów

*Opis stanu
faktycznego*

Grunty, na których miały być stosowane komunalne osady ściekowe wytworzone przez ZGKiM, poddawane były badaniom laboratoryjnym wykonywanym przez laboratorium, które posiadało akredytację Polskiego Centrum Akredytacji na wszystkie wykonywane oznaczenia i pobór prób. W latach 2011-2012 wykonano 7 badań gleby. W sprawozdaniach z ww. badań, w których wykazano, że poboru próbek gleby dokonał pracownik laboratorium, podano metodę poboru oraz metody referencyjne, które były zgodne z metodami wskazanymi w załączniku nr 5 do rozporządzenia koś. Łączna powierzchnia gruntów, których dotyczyły ww. badania gleby w 2011 r. wynosiła 17,5783 ha. Użytki lub klasy gleb występujących w obrębie danej działki objętej ww. badaniami stanowiły m.in.: RIVa, RIVb, PsIV, W, RV, RVI, N. W roku 2012 dokonano poboru prób z działki o powierzchni 22,0 ha. Poboru 3 prób, każdej z powierzchni 5,0 ha dokonał podmiot prywatny, z którym ZGKiM zawarł umowę na wywóz i zagospodarowanie odwodnionego komunalnego osadu ściekowego. Na każdą próbę (z powierzchni 5 ha) przypadło 25 próbek pojedynczych zmieszanych razem.

[dowód: akta kontroli str. 305-409, 414-422, 531-540, 542-546]

*Uwagi dotyczące
badanej działalności
nieprawidłowości*

W 17 przypadkach, tj.: 14 na 20 w 2011 r. (70%) i 3 na 4 w 2012 r. (75%), nie wykonano badań gruntów bezpośrednio przed zastosowaniem osadów ściekowych. Bazowano na badaniu pierwotnym (zrobionym przed datą pierwszego przekazania). Z § 6 rozporządzenia koś wynika, że „badania gruntów wykonuje się każdorazowo przed zastosowaniem komunalnych osadów ściekowych.”

Z wyjaśnień Kierownika wynika, że zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia koś, Zakład każdorazowo przed zastosowaniem komunalnych osadów ściekowych wykonywał badanie gruntów, na których osady miały być zastosowane. Z przepisu tego nie wynika obowiązek badania gruntu bezpośrednio przed wprowadzeniem do gruntu kolejnej dostawy osadów. Istotne jest jedynie, aby kolejne dostawy nie nakładały się na tę samą jednostkę powierzchni. Z oświadczeń złożonych przez osoby stosujące osad wynika, że był on stosowany zgodnie z wydanymi przez Zakład wytycznymi, w taki sposób, aby nie następowało nakładanie się kolejnych warstw na siebie na danej jednostce powierzchni gruntu przeznaczonego do nawożenia.

[dowód: akta kontroli str. 217-274, 277-282, 305-409, 277]

3.3. Przekazanie wyników badań

*Opis stanu
faktycznego*

Oczyszczalnia, zgodnie z art. 43 ust. 4 ustawy o odpadach, przekazywała dysponentom gruntów, na których stosowane były osady wyniki badań osadów oraz informację o dawkach, które można było stosować.

[dowód: akta kontroli str. 217-274, 427-454]

3.4 Przekazywanie osadów do stosowania

*Opis stanu
faktycznego*

Osady nie były przekazywane do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego czy decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Były natomiast przekazane do stosowania na gruntach rolnych i nieużytkach (uprawa roślin w celu nieprzeznaczonym do spożycia).

[dowód: akta kontroli str. 109-133]

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Wszystkie osady przekazane w 2011 r., tj. 1294,5 Mg oraz 386 Mg osadu w 2012 r. przekazano rolnikom do stosowania na terenach strefy ochronnej pośredniej zewnętrznej komunalnego ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Brdy „Czyżkówko” w Bydgoszczy, ustanowionej Decyzją Wojewody Bydgoskiego z 14 grudnia 1998 r.⁹, zmienionej decyzją Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 4 maja 1999 r.¹⁰, co było niezgodne z art. 43 ust. 6 pkt 2 ustawy o odpadach w brzmieniu obowiązującym w tym okresie. Powyższe potwierdziła również kontrola Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Łączna powierzchnia ww. gruntów, na których stosowany był osad wynosiła w 2011 r. 28,6159 ha, a w roku 2012 – 9,6393 ha.

Ponadto oględziny wykazały, że na jednej z działek, na której stosowany był osad przekazany rolnikowi posadowiony był budynek mieszkalny. Zgodnie z art 43 ust. 6 pkt 10 ustawy o odpadach w brzmieniu obowiązującym w okresie objętym kontrolą (art. 96 ust. 12 pkt 10 ustawy o odpadach w brzmieniu obowiązującym na dzień przeprowadzenia oględzin) „zakazuje się stosowania komunalnych osadów ściekowych na terenach położonych w odległości mniejszej niż 100 m od domu mieszkalnego”.

Zastępca Kierownika wyjaśnił, że nie posiadano informacji o terenie ochrony pośredniej ujęcia wody Czyżkówko, w której zawierały się grunty rolne, na których stosowany był ustabilizowany osad ściekowy.

Zgodnie z art. 43 ust. 1b ustawy o odpadach, odpowiedzialność za prawidłowe zastosowanie odpadów do celów, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 lub 5 tego przepisu, spoczywa na wytwórcy tych osadów. Tymczasem ZGKiM nie analizował gruntów, na których były stosowane osady pod kątem zakazów określonych w art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach.

[dowód: akta kontroli str. 109-132, 547]

3.5 Inne stosowanie osadów

*Opis stanu
faktycznego*

W okresie objętym kontrolą Oczyszczalnia:

- nie wytwarzała kompostu i nawozu,
- nie przekazywała osadów komunalnych na składowiska odpadów,
- nie dokonywała termicznego przekształcenia osadu komunalnego.

⁹ Znak: OŚ-X-6210/104/98

¹⁰ Znak: OS-II-6210/08/99

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w badanym obszarze.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

Opis stanu faktycznego

W badanym okresie, w Oczyszczalni przeprowadzone zostały kontrole przez:

1) WIOŚ w zakresie przestrzegania wymogów ochrony środowiska – Oczyszczalni ścieków w Koronowie (gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami), termin przeprowadzenia kontroli – 21 marca 2012 r.,

2) Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy, zwanego dalej „PPIS”, w dniach: 19 września 2011 r. i 1 sierpnia 2012 r. – nieprawidłowości nie stwierdzono, nie złożono wniosków pokontrolnych.

WIOŚ, w trakcie kontroli ustaliła m.in., że:

- w 2011 r., w Oczyszczalni nie była prowadzona pełna ewidencja odpadów o kodach: 19 08 01 – skratki, 19 08 02 – zawartość piaskowników, 19 09 02 – osady z klarowania wody. W 2012 r. ewidencję prowadzono na bieżąco,

- osady ściekowe pochodzące z Oczyszczalni wykorzystywano rolniczo, na gruntach zlokalizowanych na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej komunalnego ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Brdy „Czyżkówko” w Bydgoszczy, ustanowionej decyzją Wojewody Bydgoskiego z dnia 14 grudnia 1998 r., znak: OŚ-X-6210/104/98, zmienionej decyzją Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z 4 kwietnia 1999 r., znak OS-II-6210/08/99 (obszar strefy wyznaczają granice wg opisu zawartego w ust. II ww. decyzji), co narusza art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach. Było to podstawą wydania w dniu 29 czerwca 2012 r. decyzji przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, który wymierzył ZGKiM karę pieniężną w wysokości 10.000 zł za pozbywanie się przez Zakład odpadów wbrew przepisom dotyczącym gospodarowania odpadami. Kara, w pełnej wysokości, została zapłacona w dniu 17 lipca 2012 r.

W okresie objętym kontrolą Oczyszczalnia nie była podmiotem objętym kontrolą NIK. W 2011 r. Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy skontrolowała natomiast Zakład w zakresie „Tworzenia warunków do wykonywania kary ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy”, co nie miało związku z zakresem niniejszej kontroli.

[Dowód: akta kontroli nr 455-526, 541-542]

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Niedopuszczenie w przyszłości do stosowania osadów ściekowych na terenach i w miejscach, co do których istnieje ustawowy zakaz ich stosowania.

2. Analizowanie gruntów, na których stosowane są osady, czy nie podlegają one zakazom określonych w przepisach.
2. Uaktualnienie Instrukcji w zakresie postępowania z osadami ściekowymi.
3. Niedopuszczenie w przyszłości do przekroczenia terminów wykonywania badań osadów ściekowych określonych w przepisach.
4. Prawidłowe prowadzenie (wypełnianie) zbiorczych zestawień danych o odpadach.
6. Podjęcie działań organizacyjnych w celu zapobieżenia ponownemu nawadnianiu osuszonego osadu ściekowego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

*Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń*

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, dnia czerwca 2013 r.

Kontroler

Joanna Nierebińska-Mazurek
st. inspektor k.p.

Dyrektor

Delegatury NIK w Bydgoszczy
Jarosław Wenderlich

.....
Podpis

.....
podpis